

UN PONT DE VIDA

Josep Enric Escribano (IES Sa Blanca Dona, Eivissa)

Bona vesprada! Imaginar un pont és una cosa tan senzilla com representar a la nostra ment un element arquitectònic que uneix, principalment, dues ribes. Però per a la protagonista de l'obra que avui presentem, Marta, el "pont" té una transcendència metafòrica que va molt més enllà del "pont físic". Em referesc a un pont de vida, com a nexa o unió de tot un enfilall de bocinets de vida, per anar en un o altre sentit del camí vital recorregut, per retrobar-se a si mateixa, per fugir d'uns episodis no massa clars, que l'angoixen, o per tornar-hi per enfrontar-los amb seguretat...

I és així com l'autor de la novel·la *Marta dibuixa ponts* ens presenta la protagonista principal, construint el seu propi pont d'alegria i por, de felicitat anhelada i neguit... Suppose, però, que a l'igual que Marta, tothom, a poc a poc, va construint el seu pont d'experiència vital des que naix, encara que en siga conscient o no.

És el cas de l'escriptor i amic Carles Cortés, que comença a construir el seu pont particular a Alcoi, la seua ciutat natal, fins a recaure en la Universitat d'Alacant, on cursa estudis i aconsegueix ser doctor en Filologia Catalana el 1999; en l'actualitat, n'és professor de literatura contemporània. Segurament, però, per a alguns dels qui sou ací, Carles Cortés és molt més que això. Ha estat un excel·lent company de carrera i d'aventures diverses com la posada en marxa de les seues universitàries de Cocentaina i Benissa -quins temps aquells d'il·lusió, somnis i festa per tirar avant una iniciativa digna en la llengua del país- o la coordinació dels cursos de reciclatge per a professorat no universitari.

Ara bé, Carles Cortés és també un lector i crític d'escriptores catalanes contemporànies com proven els diversos reculls de contes que ha realitzat d'Isabel-Clara Simó, M. Mercè Roca, M. Antònia Oliver i Carme Riera. Tampoc hi poden faltar els diversos estudis de recerca que ha dut a terme sobre la narrativa de la seua sempre admirada Mercè Rodoreda.

Gao Xingjian, en la seua obra *La raó de ser de la literatura*, diu que "(...) la literatura només pot ser la veu de l'individu, i sempre ha estat així". Per tant, si hi estem d'acord, hem de dir que la producció narrativa de Carles Cortés és l'obra i la veu d'un escriptor jove, que aporta sensibilitat a l'hora de realitzar el retrat psicològic i vital de la dona, siga aquesta una dona gran, com en la seua primera novel·la *Veu de dona*, Premi 25 d'abril de la Vila de Benissa 2000, o siga una dona de la generació de l'autor com *Marta dibuixa ponts*, Premi de Narrativa Ciutat de Sagunt 2003, la qual parteix d'experiències pròpies de l'autor, com per exemple, que gran part de la novel·la es desenvolupa a Nàpols, ciutat viscuda per Carles Cortés, i, com no, origen i destinació, a l'igual que Alacant, dels ponts que construeix na Marta, i en l'edificació dels quals ens implica com a lectors i confidents dels seus avatars emocionals.

Edicions BROSKUILL i Can Ventosa
 us conviden a la **presentació de la novel·la**
Marta dibuixa ponts de Carles Cortés
 [premi de narrativa Ciutat de Sagunt 2003]
 PRESENTARAN
 Josep Enric Escribano i Esperança Mari
 DIA i HORA: dijous, 13 de maig de 2004, a les 20 h
 LLOC: Biblioteca Can Ventosa. Eivissa
 L'AUTOR SIGNARÀ EXEMPLARS (PODREU ADQUIRIR-NE DURANT L'ACTE)

I, heus ací, que una de les coses que cal destacar de la novel·la és que es basteix entre aquestes dues ciutats que han tingut lligams històrics i culturals, que són els fonaments d'un gran pont mediterrani. O, si ho voleu, de mar blava.

Permeteu-me que, arribats a aquest punt, recorde un trosset d'una cançó escrita per Miquel Martí i Pol i cantada per Lluís Llach que diu així:

"Un pont de mar blava per sentir-nos frec a frec,
 un pont que agermani pells i vides diferents,
 diferents"

M'imagine Carles Cortés escrivint i descrivint el recorregut vital de na Marta al compàs d'aquesta cançó, *Et deixo un pont de mar blava*, que tan bé resumeix la idea a què feia referència al principi: el pont metafòric, el pont de vida.

De fet, molts dels qui som ací, també construïm el nostre propi pont de mar blava, igual que Marta, entre els nostres llocs de naixença, vora mar o no, i aquesta illa que avui ens acull. No hem estat, però, els primers a fer-ho. El nostre estimat poeta, M. Villangómez -i dic nostre perquè és un poc de tots, malgrat que no aparega en el currículum docent d'alguna zona del nostre país- ja deia el 1972 que hi havia un bon grapat de paraules dins l'arxipèlag pitiü, que lluny de ser romanalles lèxiques del temps de la conquesta catalana d'aquestes illes, eren el resultat d'unes relacions comercials, pesqueres, eclesiàstiques... entre la costa valenciana i l'eivissenca. És més, als Llibres d'entreveniments, s'hi ha trobat referències a funcionaris, predicadors, menestrals i militars valencians presents en aquesta illa durant els segles XVI i XVII. Fins i tot, Eivissa era el port de pas de les embarcacions valencianes que eixien des de Dènia cap a Mallorca i Itàlia (anirien a Nàpols?) com també ho era Dènia per anar d'Eivissa a Tarragona.

Per tant, aquells avantpassats valencians comerciants o eclesiàstics són avui, entre altres, professorat dels més diversos racons de la geografia valenciana que van pas a pas construint el seu pont particular de somnis, aigua i llum, empesos per les circumstàncies particulars de la vida.

Fixeu-vos, però, que aquests ponts metafòrics o imaginaris no són més que la representació de la vitalitat de ser i de sentir, de l'alegria mediterrània de viure, o com deia Miquel Martí i Pol, "de sentir-se frec a frec", és a dir, de caminar, de tirar avant, de relacionar-s'hi, d'acumular mil i una experiències... tant en l'àmbit individual com entre les diverses cultures que viuen a la vora de la Mediterrània, i en especial, entre els

habitants del nostre poble, al qual ha cantat i ens l'ha recordat amb tendresa més d'una vegada M. del Mar Bonet.

Dit això, vull agrair, en primer lloc, a Carles Cortés el que m'haja embarcat en aquesta aventura literària: "el futur sempre dóna sorpreses grates i inesperades, amic"; i, com no, també vull agrair a n'Esperança Marí la predisposició i l'interès mostrat en la presentació d'aquesta novel·la.

I a vosaltres, que sou la sal i la vida de tot escriptor perquè la primera obligació d'aquest és "fer-se llegir" com molt bé va dir Joan Fuster, només em resta animar-vos a descobrir i a entendre la peripècia vital de Marta per una Nàpols, que arriba a convertir-se en un personatge més de l'obra, perquè és una ciutat estimada i odiada. Al cap i a la fi, però, també és una ciutat viscuda, com fem nosaltres amb Eivissa, que ens permet sentir-nos vius i caminar pel nostre pont particular. Gràcies!

Josep Enric Escribano

Eivissa, 13 de maig de 2004

PRESENTACIÓ MARTA DIBUIXA PONTS, DE CARLES CORTÉS

Esperança Marí Maians (IES Sa Blanca Dona, Eivissa)

Bon vespre / bona nit

En Josep Enric us ha ofert una visió més personal sobre l'autor i ha remarcat el context de l'obra, la seua mediterraneïtat, que impregna i caracteritza tota la novel·la.

No vull deixar d'agrair a l'amic Josep Enric que m'embarcàs en aquesta presentació, perquè encara que no sóc addicta a aquest tipus d'actes, un cop llegida la novel·la, vull expressar la satisfacció per la descoberta que ha suposat tant aquesta com l'autor.

Marta dibuixa ponts és una novel·la que es pot llegir d'una manera fluida, d'una tirada, perquè l'estil narratiu de Carles Cortés és un estil que "passa bé". La fluïdesa de la prosa es combina amb l'expressió acurada i treballada, molt més del que podria parèixer, del discurs que es va desgranant a través de les seues pàgines. La lectura resulta fàcil i agradable i, per tant, pot ajudar a crear afició a la novel·la entre aquelles persones que tinguin un acostament difícil a aquest gènere literari.

Marta dibuixa ponts és una novel·la que ens narra el camí d'una dona jove vers l'afiançament de la seua personalitat. Com ens presenta Carles Cortés aquest camí? Quines sensacions i quines impressions pretén evocar-nos?

Un dels temes que hi apareix és la solitud de la gent major. Aquesta ve representada per l'àvia de na Marta, la protagonista de la novel·la. Es tracta d'una persona que viu tota sola, i aquesta solitud se'ns posa de manifest a partir de les sensacions i dels records que provoca a la protagonista.

Marta pateix la incomprensió que es produeix sovint entre fills i pares i, en canvi, frueix de la intercomprensió que es produeix entre els néts i els avis.

Les generacions que es toquen també mostren friccions entre elles. La incomunicació entre pares i fills constitueix, sense cap dubte, un dels problemes de la nostra societat. En el cas de la novel·la que ens ocupa, els

pares de la Marta viuen la incomunicació pròpia de l'època del franquisme, en què el diàleg i la comunicació no eren precisament els valors que més es promovien. En canvi, existeix una major facilitat de comunicació entre la protagonista i la seua àvia, que, de manera generalitzadora, podríem extrapolar. A través de la imatge de l'"olor de poma", aquest personatge tindrà una presència constant al llarg de tota la novel·la. Aquest ús de l'"olor de poma" s'assembla als recursos literaris que utilitzà l'escriptora Mercè Rodoreda no en va l'autor n'és un gran especialista -. Tot plegat serveix d'excusa a la protagonista per anar posant negre sobre blanc les seues vivències. Per què els avis i els néts s'entenen millor que no els pares i els fills? Probablement perquè, en aquest cas l'àvia, ja té una edat que li ha fornit dosis molt grans de paciència, i per tant pot escoltar allò que la Marta li vol transmetre.

Vinculat amb el tema de la incomunicació, hi tenim el de l'amor-costum que existeix entre els pares de la protagonista. S'assembla, en certa manera, a aquell amor-costum que podíem trobar entre els personatges de Llorenç Villalonga, don Toni de Bearn i dona Maria Antònia, que s'estimaven senzillament perquè s'hi havien avesat. Salvant les distàncies socials, existeixen punts de contacte entre don Toni i el pare de na Marta.

Marta, el personatge principal de la novel·la, fuig d'aquest tipus de relació rutinària. D'alguna manera, per aquesta i moltes altres raons, Marta se sent més pròxima a l'àvia que no als seus pares. En aquest procés, Marta dibuixa un dels seus ponts, en aquest cas un pont generacional.

Molt lluny del tipus de relació que mantenen els pares de la Marta, Carles Cortés introdueix el tema de l'homosexualitat femenina. Hi apareix el personatge de l'amiga que és excessivament amiga de la Marta, que l'acompanya durant l'etapa dels estudis universitaris i que, finalment, apareix retrobada, vivint en parella d'una manera completament desacomplexada.

A través de la manifestació d'aquest aspecte de la novel·la, podem afirmar, sense gaire por d'equivocar-nos, que Carles Cortés, tant si ho pretén com si ho fa sense voler, al llarg de la novel·la manifesta el que en podríem dir les seues "preocupacions civils". Endevinam, darrera l'escriptura de Carles Cortés, la persona preocupada per la igualtat de drets, entre homes i dones, i entre persones que tenen opcions sexuals diferents, o que volen organitzar la seua vida d'una manera que moltes vegades no resulta compresa ni acceptada per la major part de la societat. Davant l'ordre establert, Cortés ens presenta la llibertat com un valor important, i manifesta, d'una manera implícita, la necessitat d'avançar en la igualtat de drets i en la construcció d'un món on tothom hi pugui quebre, en les seues diferències.

L'ambient de *Marta dibuixa ponts* és l'ambient de la Mediterrània. Podríem dir que existeix una llum especial que impregna tota la novel·la. Aquesta és la llum de Nàpols i la d'Alacant, però també podria ser la d'Eivissa, o la de qualsevol altre port de la nostra mar mediterrània. Aquesta ambientació resulta molt important a l'hora de crear el clima que ens anirà embolcallant durant tota la lectura d'aquesta novel·la. La mar constitueix un element que centra el paisatge, que ens el fa present i avinent. Aquesta mar que banya les ciutats d'Alacant i de Nàpols, entre les quals es construeixen els ponts imaginaris de la Marta; però també la nostra illa, i la resta d'illes de la nostra mar. Marta dibuixa un nou pont: el pont de la cultura.

Encara hem d'esmentar dos elements més que pens que són fonamentals i que em serviran per enllaçar amb allò que constitueix, al meu parer, el nucli fonamental de tota la novel·la.

Per una banda, hi tenim el tema de les relacions com a fugida. El personatge de na Marta es va construint a través de la novel·la, a partir de la fugida. A la Marta li costa molt prendre decisions. És més, tot sovint allò que fa és no decidir res, sinó intentar fugir. Li resulta més fàcil girar l'esquena a aquelles coses que la neguitegen o que no té molt clar com afrontar, que no afrontar-les directament. Es tracta, per tant, d'un personatge de poca voluntat. Fins i tot quan, al final, ha de prendre algun tipus de decisió, aquesta es produeix a partir de la necessitat d'actuar provocada pel fet que en Fabrizio la deixa.

D'altra banda, trobam a través de la novel·la la presència habitual i recurrent d'un trauma no acceptat, que no apareix directament exposat fins al final, però que es va intuïnt al llarg de la novel·la: es tracta del trauma infantil de la violació.

Al meu entendre, emperò, aquest neguit ve provocat per l'ambient familiar. La protagonista de la novel·la, a casa seua no s'hi troba bé: al contrari, percep que hi ha moltes coses que no funcionen en relació als seus progenitors. No hi ha cap dubte que serà precisament la incomoditat amb què es troba a ca seua –i amb ella mateixa – allò que farà que decideixi d'anar-se'n.

Marta és un personatge que té una comunicació difícil amb els altres: amb la seua amiga Helena no li arriba a explicar que la seua relació és massa absorbent, i que no coincideixen pel que respecta a preferències sexuals. Marta es deixa dur per la seua amiga, i no sap marcar el seu territori, el seu espai. Li resulta més còmode, en comptes de marcar aquest espai, fugir-ne.

Ocorre quelcom de semblant davant la seua mare. Sa mare és una persona profundament insatisfeta per la relació amb son pare. Marta tampoc no intenta comunicar-s'hi –o no sap com fer-ho– i això la va apartant paulatinament.

Així mateix, aquesta dificultat per a la comunicació apareix en relació als amics amb els quals comparteix pis, als quals, malgrat haver-hi una forta confiança, no els arriba a contar els problemes que es van presentant en la seua relació amb en Fabrizio; Fabrizio un jovecell amb la testa engominada, les ulleres de sol i les sucades de *motorino* que tant em remetien a la Formentera del mes d'agost.

Al meu entendre, es tracta d'un personatge summament estereotipat: una mena de napolità arquetípic, seductor, una mica pinxo, sense gaires escrúpols a l'hora de relacionar-se amb dones diferents, amb la sinceritat completament fora del que podríem considerar les virtuts a tenir en compte, amant de la bona vida, del sol i la sal, del vi i de la festa... Un personatge pel qual Marta se sent atreta, i amb el qual passa una part del temps en què transcorre la novel·la, malgrat que la seua forma de ser ja ha passat de constituir una mera intuïció per esdevenir una pura certesa.

El personatge de Fabrizio seria molt característic de la Nàpols de classe baixa, així com d'una societat amb doble moral, que li acabarà marcant profundament la seua pròpia personalitat: les mares dels Fabrizios, que viuen aparentment unides als seus marits, amb la fatalitat assumida de compartir-los amb les seues amants.

D'alguna manera aquestes característiques del personatge de Fabrizio lliguen prou amb les de la descripció, més o menys costumista, dels barris populars de Nàpols: amb homes que beuen i van de falues, carrerons estrets, dones vestides de negre que ho aguanten tot, passions intenses sota el sol de l'estiu...

Aquests personatges formen part de Nàpols, que, segons Maria Antònia Oliver, que li ha escrit el pròleg, constitueix un personatge tan important com la pròpia Marta. Aquests personatges es troben perfectament emmarcats dins el caràcter de la ciutat de Nàpols, i ens en forneixen unes característiques molt nítides. Qui pot pensar les "mammes" de la novel·la de Carles Cortés fora d'una ciutat com Nàpols?

I tot plegat desemboca al que, al meu parer, constitueix el tema principal, el moll de l'os de la novel·la *Marta dibuixa ponts* : l'autocomprensió del personatge, el retrobament de Marta amb si mateixa, el seu propi pont interior.

Marta ha fugit d'Alacant a Nàpols i de Nàpols a Alacant perquè l'ambient en el qual vivia havia esdevingut massa angoixant, i no li resultava fàcilment resistible. Marta, doncs, se'n va. El trajecte constitueix una mena de viatge iniciàtic, a través del qual la protagonista va acceptant la seua manera de ser, el coneixement de si mateixa.

Com molt bé ha apuntat la crítica, l'autor intenta despertar sentiments, a través d'unes tècniques pròpies de la novel·la psicològica. En un món cada vegada més globalitzat, l'individu i les relacions humanes esdevenen especialment importants. Per això, l'autor no ens vol descriure amb cap tipus d'exactitud com és el personatge, sinó com se sent, com evoluciona, què li produeix neguits.

Carles Cortés aconsegueix de commoure el lector a l'última part del llibre. *Marta dibuixa ponts* és un llibre que es va construint de mica en mica, a un ritme pausat, però inexorable. I creix sobretot així com es va acostant el desenllaç. En aquesta última part del llibre, Marta es fa adulta. Probablement es fa adulta malgrat ella mateixa. Però això no li treu ni un

bri de consistència, al seu creixement personal. I nosaltres ens hi acostem a través de l'autoconsciència que en té ella mateixa. És en aquest moment quan l'autor aconsegueix realment de commoure els lectors.

Marta dibuixa ponts és una novel·la oberta. Marta, al final de la novel·la, és una persona jove, i té tota una vida per davant. En això, la novel·la

s'assembla a la vida. No sabem com continuaran les coses.

A *Marta dibuixa ponts* hi teniu una magnífica postal de Nàpols: això no vol dir que se'n faci una descripció exhaustiva, però l'essència, la llum i les flaires de la ciutat se'ns hi presenten d'una manera clara i nítida.

Carles Cortés ens endinsa en el jo personal d'una protagonista, a través de la qual vivim els esdeveniments fonamentals de la pròpia vida, els seus pensaments, els seus neguits... i també els seus inseguretats i incerteses. Això crea una complicitat extraordinària amb el personatge i fa, indubtablement, molt més atractiva la novel·la.

A *Marta dibuixa ponts* hi trobareu complicitat, hi trobareu una veu que us parlarà per dins, mentre anau girant els fulls d'aquest volum. M'agradaria que, quan llegiu aquesta novel·la, hi compartiu les sensacions que hem pogut experimentar aquelles persones que ja l'hem llegida. D'aquesta manera també podem afermar un altre pont, en aquest cas entre Alacant i Eivissa.